

LANDSTINGET BLEKINGE

Landstingsdirektörens stab
Avdelningen för kunskapsstöd
Carina Svärd, folkhälsostrateg
Gerthi Persson, folkhälsostrateg

2018-01-04

Ärendenummer: 2017/01473
Dokumentnummer: 2017/01473 - 2

Till Socialstyrelsen

Remissyttrande avseende Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor.

Sammanfattning

Landstinget Blekinge har fått möjligheten att lämna synpunkter på remissversionen av nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor, artikelnummer: 2017-11-3.

Landstinget Blekinge är generellt positiv till de reviderade riktlinjerna och anser att de har blivit tydligare än tidigare. Vi anser att de Nationella riktlinjerna för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor utgör ett bra dokument för hälso-och sjukvårdens fortsatta arbete. De områden där landstinget ställer sig bakom remissversionen har inte närmare kommenterats.

Några klagöranden behövs dock, främst avseende:

- Enkla råd där Landstinget Blekinge anser att det är angeläget att poängtera att åtgärden enkla råd är en självklar del i bedömningen. Landstinget föreslår en omformulering av meningen för att förtydliga detta.
- Rekommendation för vuxna med särskild risk - Otillräcklig fysisk aktivitet. Nya studier visar på effekt vid tillägg av skriftlig rekommendation av fysisk aktivitet (FaR).
- Barn och unga som nu omfattats av riktlinjerna. Det behövs stöd för att få en gemensam och likriktad nationell struktur i arbetet för barn och unga i åldern 7-18. Det behövs en förtydligande vad åtgärden familjestödsprogram omfattar. Därutöver föreslår landstinget ett annat ordval i en mening då vi inte vill främja ett auktoritativt föräldraskap.
- Förtydligande angående kunskapsnivån vid kvalificerat rådgivande samtal, speciellt för vuxna med särskild risk. Individanpassade råd kan ställa stora krav på specifik ämneskunskap.
- Vid rekommendationerna för gravida vad gäller mat och fysisk aktivitet behövs ett förtydligande om åtgärd då levnadsvanorna står tillsammans.

Bakgrund

I Blekinge finns en högre andel lågutbildade som står utanför arbetsmarknaden. Vår genomsnittliga inkomstnivå är lägre. Vi ser också att vi har en något sämre allmän självupplevd hälsa, både fysisk och psykisk. Skillnaden mellan män och kvinnor är större än den är nationellt och våra levnadsvanor är också något sämre än övriga landet. Vi har alltså stora utmaningar för att utjämna ojämlikheterna mellan olika grupper i vårt län.

Landstinget Blekinge har arbetat med att förbättra folkhälsan under en längre tid, både i landstingets egna verksamheter och i samverkan med andra aktörer i länet.

Sedan första utgåvan av riktlinjerna har mycket utvecklingsarbete och utbildningsinsatser genomförts, bl.a. pilottestas i dagsläget en levnadsvanemottagning för särskilt utsatta grupper som stöd till det verksamheternas dagliga förebyggande arbete. Levnadsvanemottagning pilottestas t.o.m. 2018. Det finns ett lokalt vårdprogram framtaget för arbetet med riktlinjerna i landstinget och journalssystemet har utvecklats för att stötta det förebyggande arbetet så att det följer de nationella rekommendationerna.

Synpunkter på de nationella riktlinjerna

Landstinget Blekinge anser att det är bra att de nya reviderade riktlinjerna har ett tydligare lednings- och styrningsperspektiv. Utmaningen är att få det förebyggande arbetet och målstyrningen att genomsyra allt arbete till den kliniska verksamheten för att förändra arbetssätt och attityder till förebyggande insatser. Vi efterlyser stöd, verktyg och inspiration från Socialstyrelsen i detta arbete.

Inledning sid. 10

Landstinget Blekinge upplever svårigheter att tolka om riktlinjerna gäller både primär- och sekundärprevention med tanke på formuleringen. På sid. 10, rad sex står att ”rekommendationerna gäller personer som redan har utvecklat ohälsosamma levnadsvanor”. Primärpreventionen är absolut viktigt för att minska insjuknandet i exempelvis cancer, men även sekundärprevention är i allra högsta grad viktig för personens välmående och rehabilitering.

Enkla råd sid 21

Landstinget Blekinge anser att det är angeläget att poängtera att åtgärden enkla råd är en självklar del i bedömningen, allt för att undvika en missuppfattning om att vården inte ska arbeta med enkla råd. Meningen på sid. 21, rad 10 i *Prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor, stöd för styrning och ledning* bör omformuleras till en positiv sats, exempelvis ”Hälso- och sjukvården ska fortsätta erbjuda enkla råd om levnadsvanor. Enkla råd är en självklar del av de bedömningsamtal som hälso- och sjukvården har med patienter för att kartlägga och identifiera ohälsosamma levnadsvanor.”

Vuxna med särskild risk - Otillräcklig fysisk aktivitet sid. 24-25

Rekommendationerna i riktlinjerna säger att sjukvården ska erbjuda rådgivande samtal **med eller utan** tillägg av skriftlig rekommendation av fysisk aktivitet (FaR) eller stegräknare till vuxna, som är otillräckligt fysiskt aktiva. Landstinget Blekinge anser att riktlinjerna inte tar hänsyn till nyare studier som visar på effekter av FaR exempelvis: *Physical activity on prescription (PAP): self-reported physical activity and quality of life in a Swedish primary care population, 2- year follow-up*, Scandinavian Journal of primary health care, 2016. Landstinget Blekinge förslår att ordet ”**eller utan**” bör tas bort för rekommendation om FaR.

Vuxna som ska genomgå en operation sid. 25-27

Landstinget Blekinge föreslår ett tillägg av kommentar om att vårdgivare bör uppmärksammas på att allt intag av alkohol i samband med operation är negativt, inte enbart vid konsumtion i nivå med ett riskbruk. Rekommendationer i riktlinjerna för vuxna som ska genomgå operation säger att vuxna som har riskbruk av alkohol ska få åtgärd.

Barn och ungdomar sid. 27-30 samt sid. 44.

Landstinget Blekinge ser positivt på att barn och unga nu omfattats av riktlinjerna. Det kommer dock kräva mer utbildning, resurser och tid för att lyckas. En ökad samverkan mellan landstinget och kommunernas elevhälsa är viktigt för att klara det framtida uppdraget så att processerna för barn och unga hänger ihop bättre. Det behövs stöd för att få en gemensam och likriktad nationell struktur i arbetet för barn och unga i åldern 7-18.

Vad gäller rekommenderad åtgärd för barn- och unga finns det en otydlighet vad som menas med familjestödsprogram och vilka kompetenser som kan ingå. Det behövs en tydligare definition. Landstinget Blekinge ifrågasätter att familjestödsprogrammet i referensen 38 används som en mall då interventionen har visat sig vara utan effekt enligt ettårsuppföljningen av PRIMEROSE-studien december 2017.

Landstinget Blekinge har synpunkt på formuleringen sidan 30, rad två: ”...*, främja en auktoritativ föräldrastil ...*”.

Landstinget anser att vi inte ska främja ett auktoritativt föräldraskap, vilket barnhälsovården arbetat för att komma ifrån under lång tid. Landstinget Blekinge föreslår att ordet byts ut. Ett bättre ord skulle kunna vara ”ett ansvarsfullt föräldraskap”.

Landstinget Blekinge saknar rekommendationer kring att erbjuda insatser till rökande småbarnsföräldrar där barnet utsätts för passiv rökning. Riktlinjerna har endast rekommendationer för äldre barn, ungdomar och gravida. Samma gäller för alkoholbruk.

Indikatorer sid 48 – 49 samt bilaga Indikatorer

Landstinget Blekinge kommer ha svårt att följa upp vissa indikatorer såsom de som är inriktade mot vuxna med särskild risk. Vi har tillgång till data för personer med diabetes, högt blodtryck och fetma men saknar möjlighet till uppföljning för patienter med övriga sjukdomar eller tillstånd samt socioekonomiska parametrar.

Övergripande åtgärdsnivåer sid. 60 – 61.

Landstinget Blekinge tycker att det behövs ett förtydligande angående kunskapsnivån vid kvalificerat rådgivande samtal vid rådgivning, speciellt för vuxna med särskild risk. Riktlinjerna nämner endast att personalen ska ha ämneskunskap men inte på vilken nivå. Vid vissa diagnoser är kost en del av den medicinska behandlingen, ibland är det den enda åtgärden Liknande förhållande kan råda om patienten visar otillräcklig fysisk aktivitet och samtidigt är multisjuk. Individanpassade råd kan ställa stora krav på specifik ämneskunskap.

Gravida – Mat och fysisk aktivitet sid. 69

Rekommendationerna för gravida vad gäller mat och fysisk aktivitet (rad 62 och 63 på sidan 69) är presenterade som ett gemensamt hälsotillstånd och åtgärd. Landstinget Blekinge anser att det kan missuppfattas; ska ingen åtgärd sättas in då patienten bara uppvisar en ohälsosam levnadsvana? Matvanor och fysisk aktivitet bör omnämnas var för sig eller med tillägget ”*och/eller*” exempelvis ”Gravida som har ohälsosamma matvanor *och/eller* är otillräckligt fysiskt aktiva”.

Övrigt

Landstinget Blekinge ser fram emot att riktlinjerna i framtiden även innehåller åtgärder för patienter som ska genomgå operation och visar tecken på ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet. Ett helhetsbegrepp om alla fyra levnadsvanor i samband med operation är viktigt. Vi ser också gärna ett samlat synsätt om flera levnadsvanor och föreslår att levnadsvanor såsom solvanor, sömn och stress ska ingå i nationella riktlinjer framöver.

Process vid remissvar

Landstinget Blekinge har genomfört en workshop med bred representativitet från landstingets hälso- och sjukvårdsförvaltningar (primärvård, folktandvård, specialistvård). Remissvaret har sedan sammanställts utifrån inspel från workshopen tillsammans med aktiva inspel från följande funktioner i Landstinget Blekinge:

- Folkhälsostateg med ANDT-inriktning
- Folkhälsostateg, tillika dietist
- Folkhälsostateg, tillika fysioterapeut och med.dr.
- Överläkare/kardiolog
- Utvecklingsdirektör
- Planeringsdirektör
- Barnhälsovårdssamordnare

Dessutom har en nära dialog förts med övriga regioner och landsting inom Södra Regionvårdsnämnden för att i möjligaste mån lämna likriktade svar från oss alla. En samlad remisshantering via regionvårdsnämndens beslutsled var p.g.a. Socialstyrelsens snäva tidsramar inte möjligt.